Przedpłata wraz z przesełką pocztową na 1874 r. wynosi 4 zł. a. w.

ZWIĄZEK.

Pismo tygodniowe
poświęcone sprawom stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych
wychodzi co sobotę w objętości pół arkusza.

REDAKCYA i Administracya we Lwowie przy ulicy Akademickiéj l. 5.

Nr. 24. **Sobota** dnia 1. sierpnia 1874. **I. rocznik.**

Treść: Projekt regulaminu dla Stowarzyszeń zaliczkowych (C. d.) -- Z powodu bilansu Bukowińskiego Towarzystwa zaliczkowego za 1873 r. — Ruch stowarzyszeń. — Rozmaitości.

Projekt Regulaminu dla stowarzyszeń zaliczkowych.

(Ciąg dal.)

Kapitały obce.

§. 17 O ile na potrzeby zaspokojenia żądań kredytu nie wystarczy kapitał własny stowarzyszenia, zastąpionym on będzie kredytem z zewnątrz czerpanym, bądź to zapomocą przyjmowania wkładek oszczędności (w rachunku bieżącym), bądź też za pomocą pożyczek u innych instytucji kredytowych zaciąganych.

§. 18. Pożyczki u innych instytucji kredytowych zaciągane być mogą przez dyrekcję za szczegółowem każdorazowo przyzwoleniem Rady zawiadowczéj. (§. 7. lit. c).

§. 19. Wkładki Oszczędności przyjmować będzie dyrekcja zawsze. — Najwyższą wysokość ogólnéj sumy wkładek oszczędności oznaczać będzie od czasu do czasu Rada zawiadowcza na wniosek dyrekcyi. Na teraz ustanawia się ją w ten sposób, iż ogólna suma wkładek oszczędności nie może być większą, jak trzy razy tyle, co udziałów wpłaconych.

§. 20. Towarzystwo przyjmować będzie wkładki oszczędności na następujących warunkach, które w książeczkach zamieszczone będą:

Regulamin wkładek oszczędności.

1. Towarzystwo zaliczkowe w . . . przyjmuje wkładki oszczędności od członków swoich i osób trzecich, a za bezpieczeństwo takowych odpowiadają członkowie stowarzyszenia w myśl statutu z d. . . . . . 187 . wpisanego do rejestru stowarzyszeń uchwałą . . . . c. k. Sądu . . . . jako handlowego z dnia . . . . . . 187. l. . . . . solidarnie całym swym majątkiem.

2. Najmiejsza wkładka może wynosić 50 centów najwyższa wkładka nie może przenosić sumy 2000 zł. w. a.

3. Każdy wkładający otrzyma zaopatrzoną stampiglią stowarzyszenia i na pewne imie opiewającą książeczkę wkładkową, w któréj warunki wkładek podpisane będą przez dyrekcją.

4. Każda wpłata i zwrot powinne być w książeczce wkładkowéj uwidocznione i podpisane przez kasjera i kontrolora, a przeto w wypadku każdym należy książeczkę kasie okazać, a przy ostatecznem wyjęciu wkładek zwrócić ją kasjerowi.

5. Książeczka wkładkowa traci swą moc dowodową, jeśli w niéj będą poczynione jakie zmiany, przekreślania, dopisywania, wycierania lub t. p.

6. Towarzystwo wypłaca wkładki przez kasjera za okazaniem książeczki tylko temu, na czyje imię jest wystawioną, nie odpowiada jednak za myłki, jakieby zaszły przy sprawdzaniu tożsamości osoby.

Właściciel książeczki przeto wrazie zagubienia tejże powinien o tem natychmiast zawiadomić kasjera, aby tenże w wypadku, gdyby książeczkę zgubioną ktoś trzeci przedłożył, był w możności go przytrzymać, lub w celu umożliwienia amortyzacji.

Jeśli kasjer przez pomyłkę przed zgłoszeniem o zgubieniu książeczki okazicielowi część lub całą należytość wypłacił, wkładający nie może z tego powodu mieć pretensji.

Również o przeniesieniu na kogoś trzeciego należytości z książeczki należącéj, należy zawiadomić kasjera i zanotować na książeczce wobec tegoż.

7. Towarzystwo płaci od wkładek procenta, których wysokość według uchwał Dyrekcji i Rady zawiadowczéj od czasu do czasu ogłaszaną będzie.

Przy oprocentowaniu uwzględniane będą tylko całe guldeny.

8. Towarzystwu przysługa prawo, stopę procentową od wkładek każdego czasu zmienić — a zmiana taka podawaną będzie do publicznéj wiadomości jednym z dzienników krajowych.

9. Zniżenie stopy procentowéj od wkładek staje się prawomocnem dopiero w 4 tygodnie po ogłoszeniu.

10. Oprocentowanie zaczyna się z dniem po wniesieniu wkładki, a kończy z dniem przed zwróceniem takowéj. — Od wkładki jednak przed upływem piętnastu dni odebranéj, procentów się nie płaci.

11. Procenta oblicza się półrocznie z d. 30. czerwca i 31. grudnia — i wypłaca się w ciągu miesięcy lipca i stycznia zawsze za okazaniem książeczki.

Nieodebrane w tym czasie procenta dopisane będą do kapitału i z tymże oprocentowane.

12. Wkładki mogą być odbierane albo częściowo, albo i całkowicie. Towarzystwo zastrzega sobie jednak prawo żądania uprzedniego wypowiedzenia — mianowicie do kwoty 50 zł. żąda się wypowiedzenia naprzód 1 dzień

„	„	100	„	„	„	„ 3	dni
„	„	250	„	„	„	„ 7	„
„	„	500	„	„	„	„ 15	„
„	„	1000	„	„	„	„ 30	„
„	„	2000	„	„	„	„ 45	„

13. Wrazie wypowiedzenia musi być kasjerowi przedłożoną książeczka wkładkowa w celu zanotowania w niéj wypowiedzenia, z tym dodatkiem, iż po upływie terminu wypowiedzenia ustaje oprocentowanie wypowiedzianéj sumy.

14. Jeśli towarzystwo nie korzysta z prawa żądania wypowiedzenia, ale należytość z książeczki natychmiast wypłaca, potrącanym będzie od téj należytości eskont w stósunku dwa od sta rocznie.

15. Towarzystwo jest uprawnionem do zwrotu całego lub części wkładek ze czterytygodniowem wypowiedzeniem. (C. d. n.)

Z powodu bilansu Bukowińskiego Towarzystwa zaliczkowego za 1873 r.

Bilans **Bukowińskiego Towarzystwa zaliczkowego w Czerniowcach**, który umieściliśmy przeszłego tygodnia, nasuwa niektóre uwagi, któremi z Szanownym Czytelnikiem podzielić się pragniemy, ileże tyczą się one poniekąd wewnętrznego ustroju Stowarzyszeń zaliczkowych.

Uderza przedewszystkiem, iż sprawozdanie obejmując bilans, pomija rachunek obrotu kasy, bilans surowy, a co najważniejsza rachunek strat i zysków. Bilans bez rachunku strat i zysków nie jest zrozumiałym, brak mu bowiem dat eksplikujących znaczenie tej lub owej cyfry. Pomijając ten brak kardynalny potykamy o sposób wykazania stanu udziałów. W stanie biernym mianowicie wykazano sumę subskrybowanych udziałów, stan czynny zaś wykazuje sumę udziałów jeszcze nie wpłaconych. Stanem więc udziałów wpłaconych jest różnica obydwóch tych pozycyi.

Zwykle przyjętą jest formą wykazywać w bilansie tylko stan rzeczywiście wpłaconych udziałów. W danym więc wypadku każde inne stowarzyszenie byłoby w swoim bilansie jedną tylko wzmiankę uczyniło, wstawiając w stan bierny pozycję: „wpłacone udziały członków.“

Który z tych sposobów jest racyonalniejszym? Sądzimy, że tu najlepiej nam odpowiedzą zasady rachunkowości, które orzekają o naturze pozycyi stanu czynnego, a stanu biernego bilansu. Stan czynny bilansu powinien wykazać wszystko to, co się instytucyi prawnie należy, a przeto co instytucya ewentualnie nawet drogą sądową ściągać może. Stan bierny bilansu zaś wykazuje wszystko, cokolwiek instytucya jest dłużną.

Zdefiniowawszy w ten sposób stan czynny i bierny, pytamy, czy subskrybowany udział w stowarzyszeniu zaliczkowem jest należytością, którąby można w danym razie nawet przymusowo ściągnąć? Nie sądzimy, by tak było, a sąd nasz opieramy na prawie członka do wystąpienia każdego czasu ze stowarzyszenia, na brzmieniu statutów i na praktyce.

Wolność wystąpienia ze stowarzyszenia każdego czasu, którą przyznaje członkom ustawa, pociąga za sobą nietylko wstrzymanie dalszych wpłat na udział subskrybowany, ale jeszcze wypłatę kwoty przez występującego członka na udział swój wpłaconej.

Statuta różnych stowarzyszeń zaliczkowych, o ile tylko mieliśmy sposobność rozglądnąć się po nich, nigdzie nie ustanawiają przymusu spłaty udziałów przez członków. Wypowiadają one jedynie zasadę: jeśli chcesz korzyści, ponoś także ciężary, a nie będziesz ponosił ciężarów, to ci korzyści odmówię. Tym ciężarem jest płacenie wkładek na udział, korzyścią prawo zaciągania pożyczek i pobierania dywidendy. I to jest jedyny rygor na zapłatę udziałów: groźba odmówienia pożyczki i wykluczenia ze stowarzyszenia.

Podstawę do wykazywania w bilansie sumy subskrybowanych udziałów możnaby jedynie upatrywać w tém, iż członkowie stowarzyszenia, jeśli stan czynny stowarzyszenia nie wystarczy na ich pokrycie, odpowiadają za wszelkie zobowiązania stowarzyszenia czemś więcej, aniżeli tylko udziałami: przy nieograniczonej poręce mianowicie solidarnie całym swym majątkiem, przy ograniczonej zaś jeszcze dalszą kwotą w wysokości udziałów. Przypatrzmyż się realizowaniu téj poręki.

Przy stowarzyszeniach z nieograniczoną poręką, jeśli w ogóle można przypuścić tak znaczne straty, członkowie odpowiadają całym swym majątkiem. Jest to takiem zobowiązaniem członków wobec stowarzyszenia, z

tórego ono korzystać może w razie konkursu lub likwidayi nawet w drodze egzekucyi. Zachodzi jednak kwestya, czy jeśli w bilansie stowarzyszenia z nieograniczoną poręką wykażemy sumę subskrybowanych udziałów, zastąpi to owe zobowiązanie członków w obec stowarzyszenia? Zaiste nie, wykazanie sumy subskrybowanych udziałów będzie albo za dużo albo za mało. Za wiele dla tego: że do pociągania członków z powodu ich poręki za zobowiązania stowarzyszenia, prawie przyjść nie może — za mało zaś, bo jeśli by było możebnem, aby członkowie oprócz udziałami swemi, byli pociągani do pokrywania zobowiązań prywatnym swym majątkiem, to subskrybowane udziały podobnoś na to nie wystarczą.

Inaczej rzecz się przedstawia w stowarzyszeniach z ograniczoną poręką, w której członkowie odpowiadają za zobowiązania stowarzyszenia oprócz swemi udziałami jeszcze dalszą kwotą w wysokości swych udziałów. Wykazywanie sumy subskrybowanych udziałów w stowarzyszeniach z ograniczoną poręką może więc mieć pewne praktyczne znaczenie o tyle, że mając tę cyfrę, względnie możliwem jest obliczyć wysokość odpowiedzialności członków za zobowiązania stowarzyszenia. Jednak i tu ta możliwość obliczenia, o ile odpowiadają członkowie za zobowiązania stowarzyszenia, bardzo jest względną. W praktycznem zastósowaniu bowiem bardzo często się zdarzyć może, że członek stowarzyszenia, który ma odpowiadać n. p. za 1000 zł., — nawet połowy tej przez się poręczonej sumy nie byłby w stanie pokryć. A więc i tu jakkolwiek są pozory, przemawiające za praktycznością wykazywania sumy subskrybowanych udziałów, to są one tylko pozorami.

Wychodząc przeto tak ze stanowiska ustawy, jak i statutów, subskrybowane udziały nie są należytością czynną tego rodzaju, aby ją należało wykazywać w stanie czynnym bilansu, i dla tego nie możemy pochwalać sposobu sporządzania bilansu, któryby chyba mógł mieć na celu niepotrzebne wykazywanie cyfr wysokich, a mogących mylić nieświadomych rzeczy.

Obok tej niewłaściwości, znajdujemy nieco niżej drugą niewłaściwość: wykazanie pewnej operacyi z papierami publicznemi. Według wszędzie przyjętych zasad, instytucya, która posiada papiery podlegające fluktuacyi kursu, wykazuje w bilansie te papiery według kursu dnia sporządzenia bilansu a różnicę z ceną zakupna odpisuje jako straty. Inaczej Bukowińskie Towarzystwo zaliczkowe — wykazuje ono bowiem w stanie czynnym papiery w cenie, za jaką je nabyło, w stanie biernym zaś, jako dług stowarzyszenia, różnicę kursu zakupna a kursu z dniem sporządzenia bilansu. Tym więc sposobem unikniono wykazania rzeczywiście poniesionej straty w kwocie 3.374 zł. 92 ct. w tej nadzieji, że papier odzyska kurs, i tym sposobem straty będą powetowane.

Nie wytykamy tych błędów z niechęci, ale przeciwnie powoduje nami chęć przysłużenia się tak instytucyi, którą dotyczy, jak i sprawie stowarzyszeń w ogóle. Wytknięcie bowiem błędów jednemu stowarzyszeniu sine ira et odio powstrzymać może inne stowarzyszenia od popełniania podobnegoż błędu. Dla tego jedynie podjęliśmy wytknięcie tych usterek, popełnionych przez zarząd Bukowińskiego Towarzystwa zaliczkowego, nie pomijamy jednak i tego co podnieść powinniśmy. Z przyjemnością tedy konstatujemy, iż mało jest stowarzyszeń, któreby w tworzeniu kapitałów własnych tak daleko postąpiły, jak właśnie Bukowińskie. Stan udziałów wpłaconych wynosi 215.400 zł., fundusz rezerwowy zaś 5900 zł., zaiste potęga, zapomocą której przy pomocy nieograniczonej poręki członków ogromne możnaby ściągnąć kapitały, a tem samem stać się panem sytuacyi na Czerniowieckim targu pieniężnym.

Będąc już w toku krytykowania, zwracamy się do Dyrekcyi **Towarzystwa zaliczkowego w Bóbrce**, stowarz. zar. z nieograniczoną poręką, którego sprawozdanie z obrotu kasy po d. 30. czerwca b. r. podaliśmy w zeszłym tygodniu. W obrocie kasowym dostrzegamy w rozchodzie pozycyę: „pożyczki udzielane na skrypta: 9.885 zł.“ w przychodzie zaś: „zwrot pożyczek udzielana skrypta: 100 zł.“ O ile wiemy, stowarzyszenie to weszło w życie w ciągu 1. kwartału b. r. W kwocie przeto przedstawiającej zwrot udzielanych pożyczek nie widzimy właściwego stosunku do sumy udzielonych pożyczek. Naprowadza nas to na mysl, że szan. Dyrekcya udziela pożyczek na zbyt długie termina spłaty, co się nie zgadza ani z pojęciem kredytu osobistego, ani też odpowiada zasadzie: udzielać kredytu tylko takiego, z jakiego stowarzyszenie samo korzysta. Przestrzegamy, że udzielanie pożyczek na kredyt osobisty na zbyt długie termina spłaty, narazić może stowarzyszenie nietylko na znaczne straty, ale co gorsza doprowadzić do likwidacyi— a szkodaby było dać zmarnieć instytucyi z tylu trudami do życia powołanej.

Z. M.

Ruch Stowarzyszeń.

— **Dyrekcja Towarzystwa zaliczkowego w Mielcu** stowarzyszenia zarejestrowanego z nieograniczoną poręką podaje do wiadomości w myśl uchwały Rady zawiadowczej rezultat czynności w 3 pierwszych miesiącach istnienia Towarzystwa t. j. za czas od 16. kwietnia do 15. lipca b. r.

Wynik dotychczasowych naszych czynności śmiało pomyślnym nazwać możemy, albowiem nie tylko zwalczono w tak krótkim czasie przeszkody, na które każde zawiązujące się Towarzystwo natrafia, lecz nadto jak świadczy poniższe sprawozdanie, byt naszego Towarzystwa już jest zapewnionym. Członków przyjętych jest 217 z subskrybowana kwotą udziałów 11.775 zł. a. w.

Obrót kasowy przedstawia się następnie:

I. Dochód

1. Na udziały złożono 9½% subskrybowanój kwoty czyli	1.121 zł. 85 ct.
2. Na rachunek bieżący złożono .	1.261 „ 81 „
3. Zaciągnięto pożyczki . . .	1.000 „ — „
4. Pobrano procentów . . .	149 „ 21 „
5. Do funduszu rezerwowego wpłynęło	227 „ — „
6. Zwrot kosztów administracyi .	47 „ 94 „
7. Zwrot pożyczek	11 „ 34 „
razem dochodu	3.819 zł. 15 ct.

II. Rozchód

1. Udzielono pożyczek na skrypta .	3.104 zł. — ct.
2. „ „ „ zastawy .	501 „ — „
3. Zwrócono udziałów . . .	4 „ — „
4. „ z rachunku bieżącego .	75 „ 60 „
5. Koszta urządzenia i administracyi	120 „ 31 „
razem rozchodu	3.804 zł. 91 ct.
Gotówka w kasie w dniu 15. lipca b. r.	14 „ 24 „

Suma obrotu kasowego w tym czasie wynosi zatem 7638 zł. 30 ct. Wkładki na rachunek bieżący (oszczędności), za których bezpieczeństwo odpowiadają członkowie stowarzyszenia w myśl § 57 statutu solidarnie całym swym majątkiem, oprocentowuje Towarzystwo w stosunku po (9) dziewięć procent rocznie. W obec ogólnych stosunków kredytowych w naszym kraju okazuje się ten procent za wysoki, dlatego winniśmy tu nadmienić, że do uchwalenia tak wysokiego procentu zniewoliły Radę zawiadowczą stosunki miejscowe. Istniejący tu bowiem kantor hr. Reja płaci taki w świecie finansowym niepraktykowany procent; chcąc zatem wytrzymać konkurencyę, nie mogliśmy ustanowić niższego procentu. Biorąc zresztą od udzielanych zaliczek 12% rocznie, pozostaje zawsze jeszcze w tym dziale 3% zysku dla Towarzystwa. Celem uzyskania potrzebnych funduszów wyjednała Dyrekcya kredyt w Towarzystwie wzajemnych ubezpieczeń w Krakowie na 6% rocznie i pod bardzo korzystnemi warunkami spłaty.

Z powyższego sprawozdania wykazuje się, że nie zaniedbano nic, co tylko w tak krótkim czasie uskutecznić było można; dalszy rozwój Towarzystwa zawisł głównie na zrozumieniu interesu przez członków, a wszczególności zaś na regularnem uiszczaniu wkładek na udziały i terminowem zwracaniu pobranych zaliczek, czego sądząc z dotychczasowej praktyki spodziewać się możemy.

Bilans stanisławowskiego Banku zaliczkowego za czas od 1 stycznia do 30 czerwca 1874.

Stan czynny: Gotówka w kasie 956 zł. 14 ct. Pożyczki dane na weksle 43.838 zł. — Na akta notaryalne 1.471 zł. 58 ct. — Na zastawy 4.031 zł. — Inwentarz i koszta założenia 290 zł. 31 ct. Od różnych osób 22 zł. 5 ct. — Zaliczki na koszta prawne 106 zł. 1 ct. — Depozyta 1.025 zł. — Odsetki naprzód zapłacone i inne 522 zł. 72 ct. Razem stan czynny zł. 52.262 zł. 81 ct.

Stan bierny:

Udziały członków wpłacone 18.925 zł. 38 ct. — Wkładki na rachunek bieżący 19.970 zł. — Wierzyciele Banku zaliczkowego 9.948 zł. 46 ct. Fundusz rezerwowy 602 zł. 15 ct. — Różne osoby 3 zł. 65 ct. — Depozyta 1.025 zł. — Dywidenda niewypłacona 255 zł. 60 ct. — Procenta naprzód pobrane 728 zł. 55 ct. — Czysty zysk 1254 zł. 02 ct. Razem stan bierny 52.262 zł. 81 ct. W porównaniu z bilansem z końcem 1873 r. 37.878 zł. 82 ct. powiększył się stan bilansu tak w stanie czynnym jak i w stanie biernym o 14.383 zł. 99 ct.

Liczba członków doszła 285 z sumą deklarowanych udziałów 23.050 zł.

— **Towarzystwo zaliczkowe w Jaśle** ukonstytuowało się dnia 17. lipca b. r. niewiadomo nam jednak jaką przyjęło porękę. Wskład dyrekcyi weszli pp. Dr. Stanisław Biesiadecki jako dyrektor, Stefan Maćkiewicz jako kasjer i Jerzy Riess jako kontrolor. Sądząc po tym składzie tuszyć musimy o dobrem powodzeniu stowarzyszenia, wiadomo nam bowiem, iż zwłaszcza Dr. Biesiadecki umie dla spraw publicznych pracować.

— Dowiadujemy się, iż c. k. Namiestnictwo w skutek przedłożonego mu statutu **„Związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych“** orzekło, iż niema nic przeciw zawiązaniu się tego stowarzyszenia.

— W Białej tworzy się obecnie **Stowarzyszenie zaliczkowe** a głównym motorem jego jest chlubnie z działalności swoich znany dr. Stiasny.

— Sąd obwodowy jako handlowy w Samborze wpisał do rejestru stowarzyszeń firmę: **Towarzystwo zaliczkowe w Kałuszu**, stowarzyszenie zarejestrowane z nieograniczoną poręką.

Rozmaitości.

— Niemieckie towarzystwo zaliczkowe w Poznaniu, jak to wswoim czasie dzienniki donosiły, zmuszone było likwidować skutkiem znacznych sprzeniewierzeń dyrektora i kasjera. Obecnie sąd przysięgłych w Poznaniu skazał Hugona Gerstla kasjera towarzystwa za sprzeniewierzenie 120.000 talarów na 4 lat więzienia, a Alberta Feldmanna dyrektora na 2 lata więzienia.

Wydawca **Z. Medveczky.** Odpowiedzialny redaktor **Dr. Tadeusz Skałkowski.** W I. Związkowej drukarni we Lwowie Rynek 11.